Gonzaga'tar Koldobika Deuna

Askok uste dabe, Gonzaga'taŕ Koldobika Deuna, izakeraz kikil, txepel eta gixajo bat izan zala. Eta onetan okeŕ dagoz. Ez dakie nonbait, ain gasterik deuntasun erpiñera eltzeko, bere burua zearo ukatu beaŕ izan ebala, eta oŕetarako, kemen eta adore bardingabea beaŕ dala. Deunak, iñoz be txepelak ez dira izan biotzez beintzat, sendotasunez beterik deunatasun-bide latzean gora, nekatzeke igon dabenak baño. Eta olantxe izan zan, izakeraz bizia, adimenez zuŕa, eta inguratzen eben leusinkeriak adorez ostikopetu zituan Gonzaga'taŕ Koldobika Deuna. Enparau deunen antzera, giza-gurenen izakerakoa izan zan gastediaren Zaindari bikain au.

Koldobika, Deuna aundi artekoa eta bakaldun sendikoa izan zan. Bere gurasoak "Castiglione", italitaŕ jauregian bizi ziran, eta Feŕant Markesa ta Marte Tana, Piamonte'ko sendirik ospetsuenetarikoak ziran. Gaztelu artan, 1568'ko epala-9'n Koldobika jayo zan. Une atan, etxe-bateoaz ugutzau beaŕean aurkitu ziran. Bere aitak pozik andienak, bere oñordekoaren jayotza ospatu eban, iru eguneko jayak egiñaz.

"Castiglione,,'ko markes izatea zegokion ume au, gurasoak albait aŕetarik aundienaz azten arduratu ziran. Bere ama onak itz-egiten asi arduko, otoitz egiten irakatsi eutson. Eta seme zoriontsu onek umetatik otoi-zaletasun eta beaŕtsuakanako eŕukia agertu eban. Bere biotzean aitaren izakera gudazalea, eta amaren jaunzaletasuna alkaŕtuta egozala zirudien. Aitak mutikoaren bizitasun eta gudari zaletasuna, oarturik-berari zegokiozan, gudari jantzi ta izkiluak egiteko agindu eban, eta bost uŕteko mutiko zalarik, an agertzen zan Markesaren gudari aŕtean, lerden ta txairo gudari-iñaŕkunak egiten. Bere trebetasuna ikusirik, aita auŕenen zala, gustiak birloratuta eukozan, eta enparau gudariakaz, euren aizkide egin zan Koldobika be, eroan eban. Gauza banaka izan aŕen edestiz egiztuta dagon gauza da, bost urte eukozala deun egiteko bideak aukeratu zituala, eta beraz, gizon batek lez oldozten ebala. Alan da be biuŕia zala ezin ukatu. Gudariari begiratuta, arkabuza, zelan kargatzen zan ikasi eban, eta berari be beste ainbeste egitea otu yakon, eta sutauts geyegi saŕtu eutsolako edo, sua emotean arpegi azala eŕe eutson.

Beste bein, bere aita biaoa egiten egoala, sutauts ontzi bat artu ta gazteluko kañoi bat kargau eta sua emon eutson, eta atzera egitean kañoyak emon eutson sartadeaz txiŕinkapera bota eban. Aita estu esnatu zan eta, eta Koldobika'n okeŕkeŕiaren baŕi jakin ebanean zigortu gura izan eban, baña gudarien eskariz parkatu eutson. Aŕezkero, gudarien aŕtean ospetsu izan zan. Onein aŕtean oi diran itz zakaŕ batzuk be ikasi zituan. Eta jakina, zer esaten eban ez ekiala, bere irakaslearen auŕean, olango itz zakaŕ bat esan eban. Asaŕe egin eutsoen, eta geyago alango itzik esan ez eze, bere bizitza gustia negar egin ebala dakusgu, berak esaten eban lez oben "aundi" andiagatik. Eta bere bizitzan beste obenik ez dakusgu.

Saspi uŕte zituala jaunzaletasun andia agertzen asi zan. Belarmino Deuna jakintsuak diñonez, aldi atan bere bizian akatzik ez zan agertzen. Bere otoitzak araututa eukozan eta utsik egin barik, zearo betetan zituan, eta amazortzi ilabetean gexorik egon zanean be, bein ez zituan egin barik itxi. Zortzi urtedun, latera ikasteko Florenzia'ra eroaten dabe. Anko Duke Medicis'taŕak aitaren aizkide zan eta, bere jauregian andikiro bere ama anayagaz aŕtu eben. Aldi aŕtan eta toki artan batez be, gustien biotza luŕera begira ipiñi eragiteko gauza asko ziran aŕen, Koldobika'k eŕuge iraunez gañera, gogo-bizitza auŕerapen andiak egin zituan. Jolasak alde batera itxita, otoi eta ikasten asti gustia emoten eban. Andra Miren'aganako zaletasun sutsu-sutsua biotzean biztu eban, eta bederatzi urtedun, betiko garbitasun eskintza egin eban.

Gai onetzaz bakan-bakana izan zan. Soñekoak kendu janzteko ez eban lagunik nai izaten eta emakumeri arpegira ez begiratzeko erabagia aŕtu eban.

Florenzia'n girñak ezagutzeko ta zuzentzeko bideak josulagun batek irakatsi eutsozan. Eta akatzik andienak, izakera bizia ta geidegaitik zerbait esateko lera eukozala oarturik, txikitako "oben aundi,,'en kitugaŕitzat laztasun gogoŕak egiten zituan. Alan da be Belarmino Deunak esan ebanez, oben ariñik be ez eban egin.

Florenzia'tik Mantua'ko Dukeagana joan zan, eta ango andikeriei jaŕaitu beaŕean mundua izteko erabagia aŕtu eban. An neke asko igaro eragin eutson garnu-gexoa izan eban, eta osagileak aginduta jatekoa uŕitzen asi zan. Eta gastea, pozik agindua beteta osatu zanean, gustiz aulduta gelditu zan. Au aitzakitzat artuta, bere gurasoakana biuŕtu zan. Boŕomeo kardenal Deunak antxe ezagutu eban eta, ume aren deuntasunaz aŕituta, ainbat lasteŕen lenengo jaunartza egiteko agindu eutson, eta deun biderako zearo bete zituan onu edeŕak emon be bai. Eukaristia'ganako maitasunean, bere biotzak laba goria zirudian, eta elertiak ikasten zituan bitaŕtean, ordu osoak bere auŕean igaroten zituan. Laztasunak ikaragaŕiak izan ziran. Astean iru bider barau egiten eban eta saŕitan ogi ta ur utsaz, bere gorputz eŕugea zurdatz eta zartaluz eŕuki barik aztintzen eban, ormak bere odol txipriztiñez, goŕitu arteraño. Saŕitan luŕean lo egin, eta negurik gogoŕenean be, sutara uŕeratu be ez zan egiten, eta gau asko erdi bilozik otoitz egiten igaroten zituan. Onetan, Madrid'era, Pilapa II'aren aŕebaren lagun aŕtean aldatu zan. Jauregiko gora-ber arazo ta ikasketa aŕtean bizitzarik batuena egin eban. Otoyean gero ta gorago joyan. Berenez, izakera biziduna zalako beaŕ ba'da, gogartea egitean, eŕez irudimena beste gauza batzuetara joaten yako, baña berak danen gañetik aŕeta galdu barik ordu beteko gogortea egitea erabagiten dau, eta baŕien baŕi asten dau, naiz ta lau ta bost ordu igaro. Iraupen eta kemen oŕen saritzat Jauna'k etenbako otoya egiteko eskara egin eutson.

Jantzi apalak maite zituan, eta andiki usañeko edergaluak ezetsi. Aspaldi somau eban Jaunaren deyari erantzuteko ezpayak, Andra Miren'an irudik Josu Lagundian sartzeko argiro esan eutsonean amaitu ziran. Gurasoen baipena lortutea ez yakon izan eŕez. Gurasoen maitasunak eta menpekoen negaŕak, eragospenik andienak ipiñi eutsoezan. Andikien jauregirik-jauregi Italia'n erabili eben; bitaŕteko jakintsuak burubidea kentzeko itz-egin eutsen, baña dana alpeŕik; bitaŕteko jakintsuak burubidea kentzeko itz-egin eutsen, baña dana alpeŕik. Egun baten bere aitak, zartalua eskuan eta Kurutzalduaren oñetan negaŕaz eta odilez bete-ikusi ebanean, biotz-ikututa Josulagun sartzeko baipena emon autsen. Lenago baña, Milan'era sendiko garatz batzuk atonduten bialdu eban. Gero Mantua'n markes eskubiak jarein, eta Loreto'ko Ama Neskutza ikeŕtu ondoren Eŕoma'ra joan zan, eta antxe Doipuruaren onespena aŕtuta, 1585'n, amazortzi uŕtedun Josulagun-gai saŕtu zan.

Onoimen gustietan berealaxe gustien eredu agertu zan. Esan gintzan zintsoago ezin izan zeitekean. Agindurik txikienak zeaztasunik andienaz betetan zituan. Nagusiak beste seregiñik ez euken, bere laztasunak neuŕitzea baño. Urte bian egin eban utsik andiena, bere alboan jaten eban lagunari bein begiratzea izan zan. Iñoz bere burua zuritzerik ez yakon otu, oŕetarako zio asko izan aŕen. Agiraka egiten eutsoenean, artzen eban poz andiak be kezke emoten eutson; oŕenbestean bere burua ukatu ban. Txirotasunean Josu-Kisto'ren jaŕaitzele zintsoa izan zan, beaŕ-beaŕeko gauzak baka'rik artzen zituan eta. Beti Jaungoikua'ren auŕean bizitea lortu eban, eta berak esan ebanez sei ilabetean, "Aguŕ Miren" baten aldian bakaŕik, gomuta ori galdu eban. Jatean, beti txaŕena aukeratzen eban, eta itz-egitean gustiz arduratsua izan aŕen, oso atsegingaŕiro eta gatzaz egiten eban. Nagusiak Napoles'era bialdu eben, ikasketak amaitzeko. Gustiz buru argikoa ta ikastuna zanez, auŕerapen andiak egin eta agiriko eztabaidetan garaitza andiak loŕtu zituan. Eŕoma'ra biuŕtu zanean, ixuŕi andi batek ainbeste triskantza egiten zituala ikusirik, bere anai askogaz, gexo zaintzeari maitasunik andienaz ekin eutson. Eta onetan bera kutsututa gexotu zanean, berealа Eleizakoak artuta, ilteko gertau zan, jaun-maitasun gaŕetan pozik andienaz, eta Doipuruaren onezpenaz, Kurutza eskuetan ebala, 1591'ko bagila-21'n donokiratu zan. 1621'n zoriondun, eta 1727'n XIII'n XIII'n Bedita'n Deu iragaŕi eban.

MITARGA.

ERRIJETATIK

ONDARROA

EUZKO-BATZOKIJA TA EMAKUME-ABEŔTZALE BATZA'REN ASKUNDE NAGUSIJA

Egitaraba:

Bagila'ren 24'an. Gabeko zortzi ta eŕdijetan, Biteri'taŕ Bingen'ak itzaldi abeŕkoi bat egingo dau, Batzokija'n.

Bagila'ren 25'an: Goxekò saspiretan eŕi-txistularijak "Itxaŕkundia" ta "Aguŕ Jaunak" eresi adoretsubak joko dabez.

Saspi ta erdijetan: Jaupa ixila Jauna aŕtziagaz.

Bederatzijetan: Mendigoxalien saŕkunde nagusija.

Amaiketan: "Refice" deritxon Jaupa Nagusi abestuba, abeslari ospatsu batzuk lagunduta. Txonitza, Lontzi Abak egingo da.

Amabi ta erdijetan: Eŕiko sei aldra ezpatadantzari ta gorularijak euzko-dantzaketa edeŕak egingo dabez.

Ordubatetan: Oturuntza nagosija aldeŕdiko nagusijak lagun dirala.

Aŕatsaldijan:

Iru ta eŕdijetan: Batelen estropada.

Bostetan: Itzaldi aundi bat izlarijak ixanik:

Linazasoro'taŕ Karla ("Altzeta") jaunak, euzkeraz.

Montzon'daŕ Telespor jaunak euzkeraz eta erderaz.

Zabala'taŕ Josu jaunak euzkeraz eta eŕderaz; eta

Goenaga'taŕ Pie andereñuak, euzkeraz.

¡ABEŔTZALIAK! Ila onen ogetabostian gustijok Ondaŕoa'ra.

Ara oŕ geure Batzoki ta E.-A.-B.'ren askundia egiteko aukeratu dogun eguna. Egun ori Ondaŕoa'taŕentzat pozgaŕija ixango da geure gogua ta bijotza Jaun-Goiko ta Abeŕi aldez opalduteko egun berezi-berezija. Egun oŕetan goiz-goxatik aldi-aldi ageŕtuko da geure eŕi maŕagaŕi au, eta bertaratuko diran abeŕtzale gusti-gustijei geure poz-ondo-etoŕija egingo dautsegu. Itxaron eta itxaron egin dogu, baña eŕi zinztuarentzat itxarotia, poza adoretutia ixan oi-da ta egun oŕetan Ondaŕoa'taŕ abeŕtzaliak poz ori benetan ageŕtuko dogu.

Egun onetan ainbat idazki aŕtzen doguz bai-datozela esanez ainbat eŕijetatik etoŕiriko abeŕtzaliek gure eŕitxu au beteko da.. Etoŕi, ba, etoŕi Euzkadi'ko abeŕtzale zintzo gusti-gustijok egun oŕetan geure geuria dan abeŕi maŕagaŕijan, Euzkadi'ren ixatia zabaltzera, eta bilduŕ barik lan ori egin, lan ori egitiaz iñoren kalterik eztalako.

Eta gu, Ondaŕoa'taŕok, egun oŕetan gustijok txaidera, beste eŕijetako abeŕtzaliei laguntza egitera zaŕak, gastiak, emakumiak eta gixonezkuak; txindidunak eta txindigiak, gustijok egun oŕetan txaidera, Jaun-Goiko ta Abeŕija'ren aldez lan egiñaz euzkotaŕ gustijen goguak irabastera.

Uaŕa.—Beste eŕijetako abeŕtzaliei diñotsegu Alderdi'ko zeregiña beteko daben mendigoxale, ikuŕ-zaltzale, lora-ipintzale ta abaŕ'ek ikuŕ bat eruango dabiela paŕian, eta ikuŕ ori U. B. B.'ren ikuŕa ixango da. Ikuŕ ori eztaruenei ez iaramonik egin.

TXORI-EŔEKA.

DEBA

E.-L. A.—Uri ontako burni-bideko langileak antolatu degu Gipuzkoa'n lenbiziko burnibideko Euzko-Langilien Alkaŕtasuna. Azkeneko batzaŕan erabagi zan bezela, datoren ilaren 2'gn. bere zabalgundea ospatuko degu. Egun ortan izango deguz pelota partiduak, seztoz eta eskuz, ezpata-dantzariak eta itzaldi bikañak. Robles Arangiz jauna ere emen izango degu. Oturuntza ere egin beaŕko.

Egun ortan langile guziak etoŕi beaŕ dute Deba'ra emeko langileakaz batera eguna pasatzeko. Trinfondaŕai kamamilura moldatzera sabeleko miñak kentzeko.

Euzko-Langile Alkaŕtasunak autu dituan batzakuak onek dira:

Lendakarija: Laŕinaga'taŕ Joseba.
Ordezkarija: Etxebeŕia'taŕ Kepa.
Idazkarija: Egaña'taŕ Toma.
Txindi-zaya: Romarate'taŕ Julen.
Batzaŕkidiak:
Beitia'taŕ Andoni.
Laskibaŕ'taŕ Andoni (Zumaya'koa).
Otsa'taŕ Gergori.
Altzibaŕ'taŕ Imanol.

"LAUAXETA,'RI.—Aspaldi ontan ixilaldi gogoŕa izan det eta asketsi, baño tokirik badago gure izpaŕingi ortan nere leŕo txiro oneintzat, auŕera jaŕaituko det, gure eŕiko izpaŕak bialduten.

ABESPATZA.—Egun abetan gogoŕ ari da abesti edeŕak ikasten deun Jon egunerako. Egun oŕetan guziok euzko-etxera abesti edeŕak entzutera, akeita artuz. Uŕenen aŕte.

BURNI-BIDE.

Uaŕa.—Asmo ona aŕtu dezute Euzko-Langilien Alkaŕtasuna antolatziaz. Olako alkaŕtiak onura andija ekaŕten die geure abeŕi oni. Idazten jaŕaiko dezula uste det. Aguŕ.—Lauaxeta.

ARRONA

ASTEKO IZPAŔAK.—Oŕilaren azken egunean ugutzatu zuten Buxkandegiko aurtxo jayo beŕia Joseba Iñaki euzkal izen politakin.

—Gorputz auŕe egunean lenengoz tximist-argia Endoyako etxetan ikusi zan.

—Josuren Biotzaren bederatzuŕena egiten ari gera.

—Ujolak pikardi aundijak egin dizkigu gure eŕi onetan. Iraetako geltokija, itxasoan ala bat bezela zirudin.

—Euzkal-oitura onairi jaŕaituaz, sasi ta laŕez eŕi saŕerak umetxuak bete dizkigure Jon donearen auŕe egunean su aundiak egiteko.

—Egun oŕetan ikusiko ditugu etxeko ate ta leyoten lizaŕ arbaztak.

—Karmengo elizatxan igandean egin ziran Gorputz eguneko elizkizunak.

IZPARKARI.

BIOTZ-BEGIETAN

Libro de poesías con traducción castellana

Xabier de Lizardi

(Prólogo de «Orixe»)

Zirika

LAUAXETA

Olazabal'ek idatzi dauzanak irakuŕi-ostian ilteko nava sortu yaku. ¡Gixon ori dan biguŕa! Gipuzkoa'n jazo diran ondamendijen auŕian etxako beste gogairik sortu gogoŕkeri bat baño. ¡Jaungoiko ona, Olazabal lakua ba'litz, galduta gengokez! Baña integristen buru ezta jaŕi Urtzi jauna.

Baseŕitaŕ gaxuan zauri minberatubak osatu biaŕ ebazan idazle oŕek, aŕakaldu biaŕian. Gixonaren oldozkunak zelakuak diran ikusiko ba'geu. Olazabal oŕen baŕuban zer idoroko ete-genuke? Irain andijagorik eztau aŕtu Gipuzkoa'ko baseŕitaŕ jainkoti ta zintzuak.

¿Joskorputz-egunean lan egin dabelako? ¡Guzuŕ utsa! Eibaŕ'ko baŕabastxubai bidaldu ba'leutsen urijola ori, baña basetxeko gixon gaxuai. Bai, ba, Madrid'eko aldun batzaŕera ezeben aukeratu Olazabal jauna ¿bai?, eta orain jakingo dabe zer dan "La Constancia,,'ren jaubia.

Eurija jausten zan orduban iŕati edeŕ baten eresi poliŕak entzuten egon ei-zan Olazabal ori. ¿Ezer emon dau gero, ezer emon gaxuai lagunduteko? Gotzain jaunaren idazkija irakuŕi begi. ¡Beste era batekua da!

卐 卐 卐

¿Euzkadi-Buru-Batzaŕa'k egin dauna tzaz zer esango ete-dau Olazabal'ek? Goŕotozko itzak jauŕti-barik, lauŕleko biribil batzuk emon begiz. ¿Umezuŕtz geratu diran gastetxubak bere etxera eruan ete-dauz?

Orain ikusiko dogu nortzuk nor diran eta euzkotaŕen aldez nok jokatuten daun zintzoen. Gotzañak amabostanei lauŕ'eko emon dauz. Jeltzale alderdi onek al dauna egin darua. ¡Integristek be lasteŕ egingo ei-dabe!

卐 卐 卐

Aldundi-ixuneko leku-ustutziak ixan dira. Jauŕlarijak dei asko egin leban, baña sosolistuen eskubetan dana itxi dau. Aldunak ixentauteko gauzarik onena, auteskundiak ixango litzakez. ¡Baña auteskundiak eztabez gura!

Eta eŕitzaliak ei-dira. Amaikatxu baŕe algara egin biaŕko geunkez. Sosolistuak e-eze beste batzuk be jarleku oŕein zain egon dira. Radikal-edo dana dalako oŕeik. Orain Zamudio'ko zoroetxian jazo diranak eta eztiranak argitalduko ei-dabez. Bitaŕtian eskubak igoŕtziten doguz.

卐 卐 卐

Sevilla au gogoŕ para yaku. Bosteun lauŕlekoko ixunak lepalduten dauz ara ta ona. Orainguan Epaltza eta Areitiourtena'ri eldu yakez. Epaltza'taŕ Imanol'akin itz-egin neban. Mendata'n zan eta ixututeko gauzarik ezeban esan, abeŕtzaletasunari ondo juakozanak baño.

Baña auspodunen bat an ixango zan-edo ta, "separatista" dalako bosteun lauŕleko kendu gura dautsez. Areitiourtena, Ekintza'kuari be beste oŕen beste, España'ko agindarijen auŕka mintzatu zalako.

Gipuzkoa'ko baseŕitaŕai zer emon ixango da olako bosteunekuak kenduten badauskubez.

"Tufillo volteriano" auŕkitu dabe integristak "Altzibaŕ,,'en idazkijan. Leŕo gitxijagotan, lelokerija geyago eztogu auŕkitu geuk beintzat. "Frívolo e ignorante" eta olako itz labanak dirautsez "Alcibar" oŕi. Orainguan emon dautsez emotekuak. Kisostoma deunaren idazki bat dakaŕe, ganera, Gipuzkoa'n jazo diranak Jainkuaren zigoŕa dirala aldeztuteko. Burutik ezpadagoz.

卐 卐 卐

Markiña-Etxebeŕi'ra juan ba'zintzan, beŕeun eŕkaldaŕ ikusiko zenduzan. ¿Askotxu dirala? Oŕexek ixan ziran, ba. Bizkai gustiko eŕkaldaŕak juan ziran eta zenbaki entzungaŕi ori osotu leben.

Uŕenguan beste oŕen beste batzen ba-dira, tronpetea joleikie.

卐 卐 卐

Federal diralako eŕkaldaŕak zer darabilen be eztakije. Franchy Roca jauŕtzan alde dalako, batzuk oŕuka dabiltz, bestiak ostera poz-pozik. Gipuzkoa'ko eŕkaldaŕok pozik dagoz. Abeŕtzalien auŕka zerbait egin al ixango dabe eurek, be. Gustija etxakoe itxi biaŕ sosolistuai.

卐 卐 卐

Eŕenderi'ko sosolistuak batzaŕa dauke gauŕ. ¿Zetarako? Etxe ta diru-barik lagunduteko ixango da oiz. Bai zera. "Para tratar nuevamente sobre el periódico "El Socialista". ¡Ori dok ori eŕiko gauxen gosia kenduteko bide ona! An jazo diranak ikusi-ostian, olako lelokerijetan oindiño. Eŕija nortzuk maŕe daben ikusiko dogu.

Bilbao'ko "El Liberal" izpaŕingija eskubetatik jausten dala entzun dogu. Zer ete dauka, ba? Prieto'k itxi ebanetik erdi ilik ei-dabil. Egunean ogei tokiŕan idazten dau: Prieto. Prieto ta beti Prieto. Ixen oŕek izpaŕingi osua bete darua.

Eta langiliai ez ei-yake atsegin ain beste Prieto. Lasai egon gura dabeta.

卐 卐 卐

España'ko eskumaŕak batuko dirala eztirala dabiltz. Doipurubaren agindubak oniritsi biaŕ ei-dira. Baña ikusiko dozu zelan eztiran batuko. Eta batu ezaŕen be, ardura andi barik ibiliko dira. Abeŕtzaliok ostera iñorekin ezkaralako batu gura, españaŕakin zer ikusririk eztaukogulako, masoyak eta judataŕak garala entzungo dogu. ¡Ziñismena biaŕ dogu!

TEMAS VASCOS

El lema de algunos escudos bizkainos

Gloria majorum posteris lumen. Pertenece al escudo de la casa ZALOM, en la Encartación. El escudo tiene en fondo de plata un castillo de piedra; la orla es de argento con el lema anterior.

EL QUE MAS VALE NO VALE TANTO COMO VALLE VALE. Esta inscripción pertenece al linaje' de Valle, Lekeitio. Tiene un escudo partido; en el primero, en campo azul, un menguante de plata al que acompañan cinco estrellas de oro que tienen ocho puntas; en el segundo, en campo de plata, castillo de gules. Posee una orla azul.

VERGUENZA ME DIERA EL SUFRIR.—El lema de la casa KINTANA, de Balmaseda. Escudo cuartelado. Se halla descrito en todos los libros de heráldica.

POR PASAR LA PUENTE ME PONDRE A LA MUERTE. Del escudo con puente de un ojo, de apellido PUENTE, de Sestao.' Sobre el puente castillo central con dos cubos a izquierda y derecha; en éstos ondean dos banderas desplegadas y en la orla lo transcrito.

Existe otra inscripción muy parecida a la anterior: POR PASAR LA PUENTE ME EXPUSE A LA MUERTE. Es del apellido PUENTE, de Trucios, Iturriotz.

AL MAIOR TEMOR: OSAR. De la casa ARANDIA, en Arrigorriaga. En oro, espino sinople con fruto de majuelas coloradas y al pie del árbol un jabalí andante sable, y por timbre brazo armado con lanza en la mano, y pendiente del hierro una bolsa, y entre los cordones el mote.

CORONA MERECE FUERTE EL QUE LA FAMA DERRAMA PARA HACER FUERZA A LA FAMA SIN QUE LE IMPIDA LA MUERTE. Es el verso-lema del escudo del linaje de AROSTEGI, de la merindad de Busturia. El escudo en cuatro cuarteles: primero y cuarto en azul, flor de lis en oro; segundo y tercero, en plata, roble verde; orla de gules con cordón de plata.

SOY TAN ANTIGUO Y DICHOSO, QUE EN EL SUELO DONDE VIVO NO HAY LINAJE TAN ALTIVO QUE PUEDA DECIR ES MAS. Este letrero pertenece a la noble familia mungiesa que aún hoy conserva su magnífico castillo en la calle Torre-Villela. Es frecuente decir BIRLE en lugar de Billela. Todos los vecinos de Mungia lo pronuncian BIRLE. El escudo es en campo rojo, una cruz blanca con cinco lobos sables y ocho llaves de oro. Tenemos datos muy curiosos referentes a esta noble casa solariega de Mungia. En los archivos de las iglesias unidas de Santa María y San Pedro se conservan noticias dignas de divulgación. Otro día cumpliremos con este deber.

MALO MORI QUAM FOEDARI. Es también el lema de una casa solariega de Mungia. Por lo visto, les agradaba la arrogancia. Pertenece a la familia ENDERIKA, de la anteiglesia de San Pedro. Escudo de oro con una encina sinople con su fruto terrazada al natural, y al pie dos jabalíes de sable armados, de plata, pasantes y pareados; bordura de gules con ocho escudetes de oro, y en cada escudete un bastón de gules.

(Se continuará) LAUAXETA.

MARTIKORENA

Begiyetako gaixoen sendagillea

Garibay, 13 bis, 2.º - DONOSTIA

EUZKO-ERRI-JAKINTZA

Ume abestiyak

Ona emen guk txikitan jolasian iñarduten gebanian abestuten gebazan abestitxubak, sail begiko onetan. Bertzo oneik uleŕtu gura ba'dozuz, irakuŕle, buru-auste itzela egin biaŕko dozu. Geyenok "sasi-kantuak" diralako.

Dingin-dangindan
umia zulora,
ama negaŕez
aŕa dolorez
abadia kantetan
boz alegerez.

Au, umetxuren bat ilden zanian, elexako juale-otsaz (kanpae otsaz) batera abestuten geban.

Aŕata zaŕa durduri
sopak jan-da logura,
azak jan-da egaŕi
mustuŕ gustija goŕi-goŕi.

Atsue "Txarantxa,,'ko
kanpayak joten dago,
sardiña buruak jan-da
egaŕijak ilik dago.

Dantzan dantzan sonbrelu
Marije gurie ezkondu,
Marije gurien eztegaetan
aŕto beruaz koipetsu.

Patxiko txantxaniko
nor dozu nobije?
"Zenteno,,'ren alaba
kolore goŕije.

Kolorie goŕije
ta begijak ilunak,
arexek emongotsuz
ointxe kalabazak.

Koxe moxe kiŕaŕa
ontza biko bixaŕa,
botako leuke, botako leuke
Prantzijorañoko uskeŕa.

Karetula sorki
ken akit ortik,
euk okelia jan-da
katuari sapi.

Oneik ,alkaŕi iŕi (burla) egiteko erabilten gebazan. Eta, saŕitan, bertzo oneik zirala bide anka-joko eŕimiak egin biaŕ ixaten gebazan.

Kubi-kubi kiñaŕa
kañaberia laŕosa,
kabelin da kabelin
jaunak nora zoyaze?
Kalia gora kalia bera
bost intxauŕen erdiŕik.
Eskuan daukat azija
poltsan uŕegoŕija,
akeŕa baltzan señoriari
atarakutzat eskumako
begi goŕi-goŕija.

Ixar-jokua edo ixarka jolastu biaŕ gebanian, "Konpioŕak" edo ixaŕ-aŕapatarijak aututeko, abesti au, iru-lau bidaŕ didaŕ andiz abesten zan.

Eduŕa datoŕ menditik
Urkiola-ganetik,
amak opilak labatik
aŕak ardaua zaragitik
amamak okelia lapikotik
aŕatak sagaŕak kamaratik.

Negubak, lenengoz eduŕ zurijagoz atxak apaintzen ebazanian, sutonduan danok jezaŕita kantu ori abesten geban.

Ziŕin-zaŕan dominikan
zure semia eŕotan,
eŕota txikija klin-klan
Katalìña bertan,
Txiŕiki-tikiton
Martin zapaton,
kañaberia tronpeta
laukirikon.

Au, arijakaz gaste polit bat egiteko, ikastolan, (maiztria kanpuan zanian) oguziten zan.

Aŕa Gernika'ra tanboŕa joten
ama Durango'ra kerexak saltzen,
Txomin kantera'ra aŕija joten
Salometxu gurie morikile jaten.

—Ene laguna, laguntxo
non dozu bartko liburue?
—Damatxu baten bulaŕian,
txorijak jo dau gauŕ gabian.
—Ze ordutan eta ze modutan?
—Gabeko amabi santuetan.
—Zetan egon da ordu atan?
—Zeruko ixaŕak kontetan.
—Zelan kontau dituz?
—Bat eta bi iru ta lau
Txomiñek andria palta dau,
Txomin Txomin ala manera
auntzak gustijak labaŕ ganera,
labaŕak puntia zoŕotza
Txomiñi abora korotza.

Oneik, sokiaz jolastzen danian abestzen dira.

—Kata-mixer, ¿nundik etoŕi?
—Gazta-otzarotik
—Zer ekaŕi?
—Ogija ta gaztaya.
—Nun itxi?
—Arasan.
—Arasia nun dau?
—Suak eŕe.
—Urak amatau.
—Ura nun da?
—Txala nun da?
—Bilbao'ko karnazerijan il.
—Aren diruak nun dira?
—Kartetan kastau.
—Kartak nun dira?
—Orma zuluan sartu-sartu
—Kiŕu ta kiŕu.

Au abestzen zanian, umetxu bateri, eskubaz aŕpegijan igortziten jakon.

Atxakili tantan-tan
txaŕija soluan,
gaztaña piluan.
Patxikok ataraten ezpadau
¡jo. belaŕionduan!

Au, atzamaŕakaz jolastuten gebanian abestzen geban.

Ipuin-ipuin berezi
nire babak egosi,
ni elexara nazala
sabel-andik iruntsi

Zaŕakandik ipuñok entzun gura ixaten ziranian, bertso ori abestzen zan. Eta orduban, aŕiŕa-amamak, euren iŕobatxuari, "Aŕiŕa Txaŕantxa'ko ta amama Maluta'ko,,'en ipuñak edestuten eutzoezan. Nik-baña, zoritxaŕez, neure aŕiŕa-amamakandik olako gauza poliŕik entzuteko atsegiñik, egundo eztot ixan. Ni ludiratu baño len bestalderatu ziralako. ¡Tamala!

MAÑARIKO.

Euzkotar umien aldez

Ikasle on bi

"¡Gora ume-talde zintzo, biaŕko itxaropen edeŕa, bizitzagaitik lanera pozik zatozen gizaldi beŕia!"

Augustin Lanuza.

AMYOT

Sendi txiro, oso beaŕtsu bateko semea zan Amyot izendun mutil gaste au.

Baseŕitik astean-astean bere amak bialtzen zion ogia beste laguntza gabe bizi zan Paris'en ikasten.

Gau askotan argirik erosteko dirurik ez zeukalako, ilatargitan ikasten zituan uŕengo egunerako ikasgayak.

Au ta gusti ere bere gogo sendoak eta ikasteko zaletasunak, ezin gustiari gogoŕ egin zien, eta bere ikaskisunak amaitu zituanean France'ko bakaldun zan Endika II'gaŕenaren semien irakasle egin zuten.

Geroago, Auxeŕe'ko Gotzaña izatera eldu zan ain sendi beaŕtsu ta apalean jayotako mutil au.

卐 卐 卐

ADIRAN

Lovaina deritzan Belgique'ko Ikastetxe nagusian zebilen Adiran izendun mutil gaste bat. Eule baten semea zan bera ta gustiz ikastuna.

Batzuetan begietako miña eginda utzitzen zituan apur baten liburuak, baña berealaxe len baño gogo aundiagoz artzeko.

Mutil oneri, egiten zituan auŕerapen aundiak kaitik, bere ikaskideak—aberatsak batez ere—ikusi-ezin aundia aŕtu zioten.

Adiran, ganera, ez zan iñoiz beste lagunakin jolastutzen, guztiz bai zan bakardade zalea.

Egunero iluntzean erten eta gaberdia igarotzean etxeratzen zan.

—¿Zeŕ egiten ete-du? —¿Nora joaten ete-da?—esaten zuten bere ikaskideak.

Gau batean lagun batzuek, nundik nora ibiltzen ete-zan zaitzeko asmoa aŕtu zuten, leku txaretara juan ezik bakaŕik ez litzakeala ibiliko uste izanik. Baña Adiran berari jaŕaitzen ziotela igeŕi zuanean etxera biurtu zan.

Beste gau batean, bere lagunak eŕi gustia astaŕtu zuten baña ez zuten iñon gurkitu.

Etxerantz zetozala, Deun Kepa'eleizaren auŕetik igarotzian, orio argiaren azpian gizonezko bat liburu baten gañera burua makurtuta zegoana ikusi zuten.

¡Ara an Adiran! esan eta joan ziran bere ondora.

Adiran zan izan ere.

—¿Zertan ago emen, mutil? galde zioten lagunak.

Adiran'ek apal erantzun zien: —"Zuek bezin aberatsa ba'nintz, gau bakoitzean argi bat erosiko nikik, eta ikasgayak adiraltzera onera etoŕi biaŕik ez ninik izango."

Adiran, gau artatik auŕera iñork ez zuan iraindu; alderantzira, gustiok maite izan zuten.

Urte gutxiren baŕuan, Adiran Lovaina'ko Ikastetxe nagusian irakaslari zan, Ikastetxe artan ain beaŕtsu ta laguntza gabe saŕtu izan zan aŕen.

Geroago, España'ko bakaldun Karla Ig. irakaslaria izan zan.

Geroago, bakaldun onek eskeŕ ona zoŕziola ta, España'ko bere lenengo agintari egin zuan, eta azkenez, Adiran Doipuru izateraño eldu zan Adiran VII'g. izenaz.

Edesti abek biak erakusten digute, ludiko ate gustiak mutil on, burutsu ikaskoŕentzat zabalik daudela, ta zuek ere asko adiraldutzen ba'dezute, ta zintzoak izaten ba'zerate goyengo maletara igo al izango dezutela txiroen semeak izan aŕen.

AŔITOKIETA.

Aranburu'tar R.

AZAL ETA TXIZ-BIDIAK

Fueros, 5, 3.º DONOSTIA

Artua eta babia txikitutzeko makiñak:

Txomin Olano'k

Saltzen ditu, merke

Plaza de las Escuelas, 10 g'n - Donostia

T. S. H.

AUDICIONES INTERESANTES PARA HOY, 21 DE JUNIO

Conciertos sinfónicos

A las siete, Munich y estaciones alemanas.—Conductor Knapertsbusch.

A las ocho, Bruselas núm. 1.—Conductor Desiré Defauw.

A las 8,30, Estrasburgo.—Con Vichy.

A las 9,30, Hilversum.

Conciertos vocales e instrumentales

A las 7,35, Viena.

A las 8,20, Leipzig.—Orquesta ligera.

A las 8,30, Torre Eiffel.—Orquesta sinfónica.

A las 8.50, Munich.—Banda militar.

A las 8,50, Praga.—Concierto local.

A las 9,10, Suiza alemana.

A las 10,20, Heilsberg.—Concierto de orquesta.

Operas y operetas

A las 8.45, Roma.—Tres operetas modernas italianas en un acto.

A las nueve. Radio París.—"El Mesón del caballo blanco" (Behatzky).

Música de Cámara

A las 5,10, Trieste.—Cuarteto de Trieste.

A las ocho, Praga.—Cuarteto Ondricek.

A las 9,15, Vascovia.—Trío (Tchaikovsky).

A las 10,30, Budapest.—Sonatas húngaras.

Recitales

A las 6,30, Bruselas núm. 2.—Violoncello.

A las 6,35, Varsovia.—Canciones.

A las 7,40, Budapest.—Canciones.

A las 7,40, Huicen.—Carillón.

EIZARA'KO SUIZKILLU (ESCOPETA) OLEA

L. LEGARISTI Y COMPAÑIA

SORALUZE (Placencia de las Armas). — GIPUZKOA

Joyería-Platería-Relojería
CONSTRUCCION Y REFORMA DE ALHAJAS
Legazpi, 10. — DONOSTIA

ARIETA BITXIZALE

Bitxitegia-Zilartegia-Gabeukaztegia
BITXIAK EGIN ETA BERRITZEN DITU
— Urrutizkiña, 13.777 —

"BIYONA" LUGINTZA-ETXALDIA (Irun'en, Ilno. 313'an.)

2.000 "Leghoru"-oluak aŕautza-imintiak zenbatzeko abijakaz. Txitak atarateko aŕautzak saltzia. Olaskotxu jayopaŕijak. Iru ilabeteko olandatxubak.